הבא על יבמתו פרק ששי יבמות סד.

מתני' אינו רשאי לבטל. אלא אי יגרשה אי יש לאחרת עמה: **מוסרם לינשא לאחר.** ולא אמרינן עקרה היא דשמא הראשון לא זכה ליבנות ממנה[1]: **גמ' מקן עשר שנים.** בא על הגר והאי דלא נסיב לה בהנך שני קמאי עד שלא בא לארץ כנען שהיו שנים מרובות בפדן ארם לגמרך שאין ישיבת תולה לארץ עולה לו דלמא משום עון תולה לארץ הס עקורים: **לפיכך.** הואיל וקא חזינן שאין ישיבת תולה לארץ מן המנין דתלינן בכל דבר המונען מן ההריון תלה הוא אי תלתה היא כו': **ולילף מילחק.** ששה עשרים שנה ולא נשא אחרת: **עקור היה.** ויודע שמתמת עצמו הוא ולקמן נפקא לן דעקור היה: **אברהם נמי עקור היה.** כדאמרינן לקמן והיכי ילפת מיניה: **הוא מיבעי ליה כו'.** כלומר יצחק עקור היה משום הכי לא נסיב אחריתי וקרא דילחק הכי ששים שנה לא יתירא הוא דתימא להכי כתביה רחמנא למיגמר מיניה שהיית עשרים שנה דהוא מיבעי ליה כו' אבל מקן עשר שנים דאברהם אע"ג דעקור הוה ילפינן מיניה דאי לאו לדרשא למאי הלכתא קאמשמעינן קרא מקן עשר שנים: **לייחס כהן.** לידע שנותיו של יעקב כן כמה שנים היה כשהלך לבית עבר וכשעמד על הבאר וכשלחו[2] גמרא דמגילה (דף י.) מפרש לה והאי קרא דילחק כן ששים שנה מייתי ליה התם דילפינן מיניה דגדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב בבית עבר לא נענש עליהם: **ויעתר לה מיבעי ליה.** כשלמא אי אמרת תפלת ילחק על אשתו היתה היינו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה ותהר רבקה אשתו אלא אי אמרת על עצמו היה מתפלל ולנוכח אשתו משמע שעשיהם היו לוועקים זה מול זה ויעתר להם מיבעי ליה: **לפי שאינו דומה.** תפלתו שהיה צדיק בן צדיק לתפלתה שהיתה צדקת בת רשע לפיכך תלה כו' הכתוב: **עתר.** פל"ת (א) בלע"ז: מולכתם

מתני' ויתן בתובה. בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) איכא פלוגתא דאמוראי כשנשא אשה ושהה עמה עשר שנים אם כופין אותו להוליא אם לאו וקשה דלמ"ד אין כופין מקשי ליה מהכא דקתני יוציא ולשון יוציא משמע בכפיה כדמשמע התם דאמר רב האומר אינו זן ואינו מפרנס יוציא ויתן כתובה ופריע עליה שמואל עד שכופין אותו להוליא יכפוהו לזון א) וגרשה דלא משמע יוציא ב) לכפיה אלא היכא שעושה לאשה שלא כדין אבל הכא שאינו אלא משום דאינו רשאי לבטל מפריה ורביה לא משמע לשון כפיה וכל הנהו דהמדיר (נז"ש) דתנן הנו יוציא ויתן כתובה בכפיה קאמר כיון שמתנהג עמה שלא כדין ועליל בהתולן (דף לט.) נמי אמרי' כשאין רוצה לא ליישב ולא לחלוק דמוחרין אבל גדול למיכפייה לפי שמתנהג עמה שלא כדין שאינו רוצה לא לכנוס ולא לפטור וגרשה דכופין אותו בשוטים דאי כמילי הא אמר בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) דבדברים לא יוסר עבד ותימה דכי פריך בהמדיר למאן דאמר כופין בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים דלתניי' בהדי אלו שכופין אותו להוליא תקשי ליה נמי מכל הנהו דתנן בהמדיר (נ"ז שם) והיא דעברה שמפתתה (שם מת.) דהאומר אי אפשי אלא אני בנגדי והיא בנגדה יוציא ויתן כתובה והוא סדוף פירקין (לקמן דף פב.) דאמר ר' אמי הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה וי"ל דלא קתני הכא לפייה לידהו על ידי פשיעת בעל אלא הנהו דאתיין ממילא כגון מוכה שמין ובעל פוליפוס והא דקתני מלרף ומקמץ ובורסי אע"פ שנעשו אחר שנשאו הנהו אינן מתכוונים להקניט ולעבר את האשה ומיהו קשיא דליתני נמי מחמת טענה דאמר בסוף פרקין (שם:) דכופין אותו להוליא אע"פ שאין פושע דמה יכול לעשות שהוא עקור וגרשה לפרס דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נישאו בין משנישאו בכולן אמר ר' מאיר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל כו' והכא לא שייך למיתני בה סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ורוכן מיתרלי בהיא שנויא ובירושלמי משמע דאין כופין ג) בהנהו דתנן בהמדיר (כתובות עז.) ור"ח הביאו בשילהי אע"פ (שם סג:) ד) וחס לשון בירושלמי דסוף אלמנה

יוציא ד) בכתובה. בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) איכא פלוגתא דאמוראי כשנשא אשה ושהה עמה עשר שנים אם כופין אותו להוליא אם לאו וקשה דלמ"ד אין כופין מקשי ליה מהכא דקתני יוציא ולשון יוציא משמע בכפיה כדמשמע התם דאמר רב האומר אינו זן ואינו מפרנס יוציא ויתן כתובה ופריע עליה שמואל עד שכופין אותו להוליא יכפוהו לזון א) וגרשה דלא משמע יוציא ב) לכפיה אלא היכא שעושה לאשה שלא כדין אבל הכא שאינו אלא משום דאינו רשאי לבטל מפריה ורביה לא משמע לשון כפיה וכל הנהו דהמדיר (נז"ש) דתנן הנו יוציא ויתן כתובה בכפיה קאמר כיון שמתנהג עמה שלא כדין ועליל בהתולן (דף לט.) נמי אמרי' כשאין רוצה לא ליישב ולא לחלוק דמוחרין אבל גדול למיכפייה לפי שמתנהג עמה שלא כדין שאינו רוצה לא לכנוס ולא לפטור וגרשה דכופין אותו בשוטים דאי כמילי הא אמר בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) דבדברים לא יוסר עבד ותימה דכי פריך בהמדיר למאן דאמר כופין בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים דלתניי' בהדי אלו שכופין אותו להוליא תקשי ליה נמי מכל הנהו דתנן בהמדיר (נ"ז שם) והיא דעברה שמפתתה (שם מת.) דהאומר אי אפשי אלא אני בנגדי והיא בנגדה יוציא ויתן כתובה והוא סדוף פירקין (לקמן דף פב.) דאמר ר' אמי הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה וי"ל דלא קתני הכא לפייה לידהו על ידי פשיעת בעל אלא הנהו דאתיין ממילא כגון מוכה שמין ובעל פוליפוס והא דקתני מלרף ומקמץ ובורסי אע"פ שנעשו אחר שנשאו הנהו אינן מתכוונים להקניט ולעבר את האשה ומיהו קשיא דליתני נמי מחמת טענה דאמר בסוף פרקין (שם:) דכופין אותו להוליא אע"פ שאין פושע דמה יכול לעשות שהוא עקור וגרשה לפרס דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נישאו בין משנישאו בכולן אמר ר' מאיר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל כו' והכא לא שייך למיתני בה סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ורוכן מיתרלי בהיא שנויא ובירושלמי משמע דאין כופין ג) בהנהו דתנן בהמדיר (כתובות עז.) ור"ח הביאו בשילהי אע"פ (שם סג:) ד) וחס לשון בירושלמי דסוף אלמנה

מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל אבא חנן אמר משום רבי אליעזר חייב מיתה שנאמר [1]ובנים לא היו להם הא היו להם בנים לא מתי אחרים אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר [2]להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך בזמן שזרעך אחריך שכינה שורה אין זרעך אחריך על מי שורה על העצים ועל האבנים: **מתני'** [3]נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל [4]גירשה מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה ' שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה: **גמ'** ת"ר [5]נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר [6]מקן עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין [7]לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים אין עולין לו מן המנין א"ל רבא לרב נחמן ולילף מיצחק דכתיב [8]ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וגו' וכתיב [9]ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם א"ל יצחק עקור היה א"ה אברהם נמי עקור היה ההוא מיבעי ליה לכדר' חייא בר אבא [10]דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב אמר רבי יצחק יצחק אבינו עקור היה שנאמר [11]ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו על אשתו לא נאמר אלא לנוכח מלמד ששניהם עקורים היו א"ה ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים [12]מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים [13]א"ר יצחק למה [14] נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות אמר רבי אמי אברהם ושרה טומטמין היו שנאמר [15]הביטו אל צור חוצבתם

ניזונית תינן גט המעושה בישראל כשר בעובדי כוכבים פסול אמר שמואל פסול ופוסל להכהנה ואמר שמואל אין מעשים אלא לפסולות [12](אמר שמואל) והתינן המדיר אשתו מלהנות כו' ומשני שמעינו שכופין בתמיה ס"מ דאין כופין אלא לפסולות אבל היכא דאמור רבנן יוציא ולא פירשו כופין אומרים לו תייבון רבנן להוליא ואם לא הוליא מותר לקרותו עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא וגר"ח כדברי האומר אינו זן ואינו מפרנס כופין אותו להוליא ויתן כתובה והיא דהתולן (לעיל לט.) דחוחרים אבל גדול למכפייה היינו טעמא דכופין לפי שמונעה מכל עניני אישות בין תשמיש בין מזונות אבל משום תשמיש המטה לחודיה לא משום מזונות לחודייהו אין כופין ומהכהוא עובדא דבי נשיאה בקיסרי דסוף פירקין (לקמן פה:) דקאמר רבי יוחנן יוציא ויתן כתובה דמשמע התם דכופין ליה אין לאיה דכופין כל היכא דקאמר יוציא דהתם לאו מימרא היא אלא כשבא מעשה לפניו ליה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו וכל היכא דלא קאמר בהדיא כופין אין כופין שלא יהא נט מעושה בישראל שלא כדין ופסול: **יוציא** ויתן בתובה. גרשה דבבל הנהו דתנן (כתובות עז.) שכופין אותו להוליא שנותן כתובה אע"פ שמגרש בעל כרחו מדפריך התם דליתני בהדייהו הך דשהה י' שנים וקאמר הכא דאית לה כתובה ומשמע נמי התם (שם) דהוה תני בהדייהו אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אי לאו משום דאורייתא לא קתני אית לה כתובה כדאמר בים מותרות (לקמן פה.) ובאה מחמת טענה אמרינן לקמן (שם) דיש לה כתובה אע"פ שכופין אותו לגרש גרושה כתב בתשובה דמוכח שחין אין לה כתובה ודקדק מדקתני גבי בורסי שנשא אשה יכולה שתאמר כסבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ואם היו כופין ליתן כתובה אם כן כל שעה תעריס ותנשא ותאמר כן כדי לגבות כתובה לאלתר וי"ל דשמא אותה אין לה כתובה כיון שיכולה להעריס אבל אחריני יש להם כתובה והכדיא מני בתוספתא יוציא ויתן כתובה: **אע"פ** שאין ראיה לדבר. ראיה גמורה אינה דמשם אין ללמוד שיהא זקוק לגרש אשתו אפילו אם אי אפשר בלא גירושין ואדרבה לאו ללמוד מכלל דאפי' את"ל בעלמא הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה היכא דשהה עמה ' שנים שרי להכניס צרתה כמו שמלינו באברהם אוקי ממונא בחזקת מריה ואיהי ירתמו מן השמים ויחכה עדיין לינשות ממנה כמו שלנבסוף זכה אברהם משרה: **ולילף** מיצחק. ואם תאמר יצחק נמי לא שהה יותר מי' לפי מה שפי' שלא היתה רבקה אלא בת ג' כשנשאה ועד שהיתה בת י"ב לא היתה לאויה להוליד ויש לומר דמדרשים חלוקין כדפריש' לעיל[16] ועוד דמוכח בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין סט:) שדורות הראשונים היו לאויין להוליד הרבה קודם הזמן הזה: **אי** הבי אברהם נמי עקור היה. כדאמר לקמן אברהם ושרה טומטומים היו ואע"פ שמסתמא כבר נקרע כשנשא שרה הכא אלינא דרבי יהודה פריך דאמרינן בהערל (לקמן פח.) טומטום שנקרע אין מוליד ועוד דאפי' לרבנן נמי דפליגי עליה לא שכיח שיולד: יומי

בעלמא הוא דקשיא ליה דקתני שמא לא זכה ליבנות הימנה ולא משום כתובה אקשי ליה: הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה א"ר אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מ"ש איהו קים ליה בינוהו כתץ איהו לא קים ליה. ה"ר אלפס פרשה בבאין לדון על עסקי כתובה וכן פרש"י ז"ל. הוא אמר מינה ולית לה כתובה והיא אמרה מיניה ואית לי כתובה (והא) וא"ר אמי היא נאמנת ויש לה כתובה. והקשה עליו הרב ר' אברהם אב"ד ואבא מרי וב"ה למה ליה למימר לאנתתיה מיניה דאינו יודה כתץ אפי' יודה כתץ יש לה כתובה שמא לא זכה ליבנות הימנה ואיהו

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"מ], (ב) מגילה י"ב, ג) [מולין ס: ע"ש], ד) [נ"ל ותמר כרי], ה) סוטה יד. ע"ש, ו) כמ"ש נוסף: אבל לא האשה ושעמא מפרש בגמ', ז) [נ"ל פ"ש], ח) בכפיה כל"ל. יעב"ץ, ט) [נ"ל בכל הנהו], י) [ליתא שם], כ) [רש"ל מ"ש], ל) [דף פא: ד"ה וכן].

תורה אור השלם

1. וְזֶמֶת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְיָ בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְיָ בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם:

במדבר ג ד

2. וְהַקִּמֹתִי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ:

בראשית יז ז

3. וְתִקַּח שָׂרַי אִשֶׁת אַבְרָם אֶת הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה:

בראשית טו ג

4. וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה:

בראשית כה כ

5. וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם:

בראשית כה כו

6. וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיְיָ לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְיָ וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

בראשית כה כא

7. שִׂמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְּשֵׁי יְיָ הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֻצַּבְתֶּם וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם:

ישעיהו נא א

הגהות הב"ח

(א) **רש"י** ד"ה עתר פל"ת בלע"ז. נ"כ רחת והתוספות פ"ק דסוכה הביאו על פירושו ומתני דהעיקר ממו שפי' רש"י לשם עתר פורקי"ן בלע"ז דהייגו שופי"ל בלשון אלמנה שיש לו עיקלים וכ"ם כדף יד ע"א:

מוסף רש"י

ללמדך שאין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין. לפי שלא נאמר לו ותעבך לגוי גדול עד שבא לארץ ישראל (בראשית טז ג). למה נמנו שנותיו של ישמעאל. מה לו למנות שנות הרשעים, כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב. על ידי מנין שנות ישמעאל אנו למדין באחר פרק משנות יעקב עכבו עליו כל הקרנות ושמועאל שיחו, מהן אנו למדין שמיגמו כנית עבר ר"ל שנה, כיצד אברהם בן ע"ו שנה כשנולד ישמעאל, וכשנולד יצחק היה בן מאה שנה, הרי היו לשמעאל י"ד שנה, ויצחק קודם ליעקב ששים שנה, הרי לישמעאל ע"ד, ממה פיינו משנותיו של ישמעאל ס"ג, נמצא שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן פ"ג שנה (מגילה יז.). למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר. דמתיב ויעתר יצחק לה' ויעתר לו (בראשית יז.).

קח א מי' פע"ו מהל' אישות הלכה ז סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף י:

קט ב ג מי' שם הלכה יח יב יד טוש"ע שם סעיף יח יב יח:

לעזי רש"י

פילי"א. יעה.

פורק"א (בהגי' הב"ח). קלשון.

תוספות ישנים

א) ואי"ת ומאי ת) מקשה התם לרב מחליפה ליתיב מהך כריתא דתני נשא אשה ושהה עמה וכו' יוציא ויתן כתובה וכל יוציא ר"ל כופין. לכ"ע דהתם אינו רוצה לא משמע כופין אם לא שהתלמוד מפרש בהדיא ונגרשה לאין כופין אלא כדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. אבל הכא אינו מתנהג שלא כדין דעשמא דאמרינן יוציא כיינו משום דנכנסים אותו משום שאינו רשאי לבטל מפריה ורביה ומיהו אפי' לרבנן נמי דאמר אי לא כופין אי לא. ג) דוחלי הכא לא יוציא דיוציא ר"ל כופין כדפריש ומכל פליני דחד אמר אין כופין וכו' מחליפה אמר כופין א"נ ר"ל דלכ"ע לא אמרינן יוציא כופין כשום מקום אם אינו מפרס בהדיא ונרקי' פליני זן ואינו מפרנס כופין ומיהא הכל וכן משמע בירושלמי נכי נט המעשה ממן מנינן כו' עי' כתוס' מעורך: בה עתר זה מהפך את התבואה. פ"ה עתר פילא. ולא נסיבת ג) דאמרי' שהמהפכת הקש מעל התבואה וא"כ הי פורקא ורחת הייגו פילי"א:

ה) נראה דנ"ל ועוד קשה דמאי מקשה התם לרב מחליפה ליתיב מהך כריתא דתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים דתני הכא דיוציא ויתן כתובה וכו'.

ב) אולי נ"ל הרי הכא לא יוציא כו' ל"ל כופין ונכפה פליני וכו'.

ג) אולי נ"ל ולא נסיבת דאמרינן בסוכה (י"ד) דעתר מהפך את התבואה בגרן וכו' וא"כ הייגו פורקא.

תוס' חד מקמאי

והא דתניא שמא [לא] זכה להבנות ממנה. מקשי' עלה בגמ' ודילמא איהי היא דלא זכיא כלומר לא יתן לה כתובה ומשני איהי ביון דלא מפקדה אפריה ורביה לא מינענא. משמע דלר' יוחנן בן ברוקא דאמר מפקדה ליתן לה כתובה ובשלהי פירקין גרסינן עובדא הוה קמיה ר"י בכנישתא דקסרין ואמר יוציא ויתן כתובה ואי אי"ד דלא מפקדה כתובה מאי עבידתה אלמא אי מפקדה יש לה כתובה קשיא הך. י"ל ולפרש דההיא דהבעל היה עקור תליה בדידיה ולא בדידה ואי מפקדה יש לה כתובה אבל היכא דאין הבעל עקור דאיכא למיתלא בדידה ובדידיה אמרי' אוקי ממונא בחזקת מריה ואיהי היא דלא זכאי ואין לה כתובה אי הוה מפקדה ואי לא מפקדה לא מענא ראיה לה כתובה והראב"ד פירש בהגהת ספריו דהא דמקשינן הכא ודלמא איהי היא דלא זכאי לישנא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com